

İKTİSAT ve MALİYE

GÜNEY İTALYA VE DİĞER AKDENİZ MEMLEKETLERİNDE TARIMSAL GELİŞME (*)

Yazan : Prof. Dr. Mario BANDİNİ (**)

Çeviren : Doç Dr. Z. Gökalp MÜLAYİM

Önce, Güney İtalya ve diğer Akdeniz memleketlerinin tarımsal gelişmesi hakkında beni burada konuşmağa çağırdukları için Fakülte mensuplarına teşekkür ederim.

Konuşmama İtalya'nın durumunu incelemekle başlayacağım. İtalyan olduğum için değil, İtalya'nın bilhassa İkinci Cihan Harbinden sonraki ekonomik gelişmesinin Batı Avrupa içerisinde önemli bir yer işgal etmesi ve aynı zamanda bu gelişmenin diğer memleketlere bir örnek teşkil edebileceği için, konuşmama İtalya'dan başlamak istiyorum.

İtalya'nın ekonomik gelişmesi oldukça kısa bir zaman içerisinde cereyan etmiştir. Bilhassa geçen asırda meydana gelen İngiliz tarımındaki ve ekonomisindeki gelişme, onu takibeden Fransa'daki, Almanya'daki ve Belçika'daki ve diğer memleketlerdeki gelişme, İtalya'da meydana gelen gelişmeye nisbetle çok daha uzun bir zaman almıştır. İtalya'nın ekonomik gelişmesi ise 12 yıl içerisinde vuku bulmuştur.

İtalyan ekonomik gelişmesini, yahut İtalyan tecrübesini enteresan kılan diğer bir vaka da, İtalyan ekonomisinin çift unsurlu yahut dualistik olmasıdır. Çünkü Kuzeyde bir endüstrileşmiş İtalya, Güneyde ise tarıma dayanan bir İtalya mevcuttur.

(*) 28 Aralık 1966 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesinde verilen konferansın metnidir.

(**) Prof. Mario Bandini, Roma Üniversitesinde Ziraat Ekonomisi ve Politikası Profesörüdür.

Kuzey ile güney İtalya arasında hem fiziki bir ayrım, hem de ekonomik ve politik bir ayrım görülmektedir. Kuzey İtalya daha ziyade orta Avrupa bünyesine sahiptir. Güney İtalya ise, daha ziyade Akdeniz karakterini taşımaktadır.

Kuzey İtalya'da Feodal rejim 6-7 asır önce tamamen ortadan kalkmıştır. Ve ona göre gelişme olmuştur. Güneyde ise Feodal rejim bilhassa İspanyol tesiri altında Napolyon devrine kadar devam etmiş ve bu husus Güney İtalya'nın sosyal ve ekonomik gelişmesini geciktirmiştir.

İtalyan tecrübesi sadece tarihi orijini bakımından bu kadar farklı olması dolayısıyla değil, aynı zamanda İkinci Dünya Harbinden sonra, gerek yol durumu, gerekse demiryolları vesaire durumu dolayısıyla kominikasyonda ve nakliyede meydana gelen ilerleme dolayısıyla de enteresandır.

İtalya yalnız Müşterek Pazara girdiği için değil, aynı zamanda genel olarak ekonomisindeki gelişme dolayısıyla bütün Avrupa ve diğer memleketlerle ticari münasebetlerini geliştirme durumuna girmiştir.

Tarımın modernleştirilmesi, geliştirilmesi ve tarım strüktürünün değiştirilmesi işleri politik birçok tedbirlerle yeniden ele alınmış ve ilerletilmiştir.

Politik bakımdan tarıma müdahale «*Bonifica*» veyahut ıslah hareketi namı altında da eskiden beri yapılmaktaydı. Bu ıslah işi, eskiden, meşhur bir İtalyan ekonomisti Prof. Serpieri'nin 1933 yılında çıkartmış olduğu bir kanuna dayanmaktaydı.

Islah yapılan bölgelerde, büyük amme işleri (elektrik, yol veyahut su, su kanalları gibi) devlet veya bazı müesseseler tarafından yapılıyordu. Bu yapılan yatırımların masrafının büyük kısmını devlet karşılıyordu. Devletin iştiraki % 75 den 97 ye kadar çıkıyordu. Ve böylece devletin iştirakiyle bu bölgelerde büyük yatırım işlerinde bulunuluyordu.

Bu ıslah bölgelerinde aynı zamanda amme ve bütün bölgeyi ilgilendiren işlerden başka, bir de işletmeleri ilgilendiren ıslah hareketlerinde bulunuluyordu. Bu işlerin yapılması genel olarak fertlere mecbur kılınıyordu.

Bu işler arasında meselâ, işçiler için ev, sulama ve drenaj tesislerinin yapılması zikredilebilir. Müstakil işletmeler tarafından bu işlerin yapılmasında, devlet % 33 ilâ % 38 nisbetinde masraflara iştirak ediyordu.

İtalyan tarım politikasının birinci safhasında, yani 1933 de çıkarılan ıslah kanunu ile yapılan bu işlerde (ki bu kanun halen yürürlüktedir) mülkiyet hakkına dokunulmamaktaydı. Ve bu kanunla yapılan işlerde vasıtalı olarak işletmelerin iyilerinin seçimi yapılmakta ve birçok işletmelerde ıslah hareketlerine yani tarımın iyileştirilmesine doğru gidilmekteydi. Fakat mülkiyet hakkına dokunulmuyordu.

İkinci Dünya Harbinden sonra İtalyan tarım politikasında önemli bir değişiklik olmuş ve tarım politikasına toprak reformu şeklinde bir müdahale yapılmıştır. Toprak Reformu bilhassa geniş mülklerin bulunduğu arazinin ekstansif olarak işlendiği bölgelerde yapılmaktaydı.

Toprak reformu, şunu önceden söyliyelim ki, bir arazi kamulaştırması işlemi ile başlamıştır. Arazinin kamulaştırılması, kamulaştırmağa tabi tutulan işletmenin genişliği ile orantılı bulunmaktaydı. İşletme büyüdükçe kamulaştırılan nisbet de büyümekteydi.

Kamulaştırma, kadastroda belirtilmiş gelirlere, yani kadastral gelirlere dayandırılmakta idi. Her işletme için ayrı bir işlem yapılmakta ve umumi olarak kadastral gelire dayanarak mekanik olarak belirtilmiş nisbetler dahilinde kamulaştırma yapılmaktaydı.

Kamulaştırılan araziler bölgelere göre gruplaştırılmış ve böylece reform bölgeleri teşkil edilmiştir. Bu bölgelerde gerek kamulaştırılmanın yapılması ve gerekse ıslah işleri İtalyan'ların «Ente di Riforma» dedikleri bir reform teşkilâtına bırakılmıştır. Bu reform teşkilâtları kamu teşekkülleridir.

İtalya'daki reform bölgeleri, yahut kamulaştırma bölgeleri şöylece sıralanabilir.

Po bölgesi: burada 48 bin hektar arazi kamulaştırılmıştır.

Maremma bölgesi; burada 200 bin hektar arazi kamulaştırılmış bulunmaktadır.

Napolinin güney ve kuzeyindeki bölge; burada 20 bin hektar arazi kamulaştırılmış bulunmaktadır.

Pulya ve Lukanya bölgesi; burada 200 bin hektar arazi kamulaştırılmıştır.

Kalabriya ve Sila bölgesinde ise, 100 bin hektar arazi kamulaştırılmıştır.

Bunlardan başka Sicilya ve Sardanya'nın tamamı da reform bölgesi olarak kabul edilmiştir.

Sardanya'da 90 bin hektar arazi kamulaştırılmıştır.

Sicilya'da ise ,millî bir kanundan ziyade, mahallî hükümetçe kabul edilmiş bir kanun toprak reformu için tatbik edilmiştir. Bu kanun mucibince kamulaştırılmış olan arazinin miktarı henüz katî olarak bilinmemektedir. Çünkü diğer bölgelerde reform tamamlanmış kabul edildiği halde, Sicilyadaki reform henüz tamamlanmamıştır ve bu bakımdan katî bir rakam verilememektedir.

Yekûn olarak bütün İtalya'da Toprak Reformu dolayısıyla 800 bin hektar arazi kamulaştırılmış bulunmaktadır.

Bu 800 bin hektarın 600 bin hektarı reform teşkilâtları tarafından kolonizasyon yapılmış, yani işletmeler meydana getirilmek suretiyle iskâna tabi tutulmuştur.

Bu bölgelerde ,yani bütün bu 600 bin hektar üzerinde, küçük aile işletmeleri meydana getirilmiştir. Bu aile işletmelerinin büyüklükleri bölgeye ve duruma göre değişmekte ve 8-25 hektar arasında bir varyasyon (değişiklik) göstermektedir.

Her işletme için bir ev yapılmıştır. Evler işletmeler içinde bulunmaktadır, (Dağınık iskân). Bütün lüzumlu yollar yapılmıştır. Bu bölgelerde 12 bin traktör kullanılmış veyahut dağıtılmıştır.

Reform bölgelerinde aynı zamanda her 100 köylü yahut 100 işletme için bir kooperatif meydana getirilmiştir .

Bu kooperatiflerin gayesi, ürünleri satmak ve imalâtta bulunmaktır. Fakat tarım işletmeleri müstakil olarak kalmaktadırlar.

Bu hususta Türk Kooperatifçilik Kongresinde sunulmuş bulunan toprak reformu ile ilgili tebliği zikretmek isterim.

Bu suretle, toprak reformu sayesinde işletme bünyesinde bir muvazene temin edilme yoluna gidilmiştir. Çünkü bu bölgelerin haricindeki sahalarda bulunan yerlerde işletmeler oldukça düzenli ve böyle bir anormallik arzetymekte idiler. Bu reform bölgelerinde yapılan operasyonla aynı diğer bölgelerdeki gibi bir muvazene yaratılmağa çalışılmıştır.

Reform bölgelerinde aynı zamanda bölgenin gelişmesi için lüzumlu okul, yol, kilise gibi bütün kamu tesisleri kurulmuştur.

Reformun yekûn maliyeti (ki buna kamulaştırma, yapılan yollar, kiliseler, okullar ve iskân işi de dahildir) 620 milyar lîre (bir milyon dolar) tir.

İtalya'da kalkınma ile ilgili olarak çıkarılmış üçüncü önemli mevzuat (ki bunun çıkışı toprak reformu kanunu ile aynı zamana rastlamaktadır) Güney Kasası Kanunudur.

Güney Kasası, sadece tarımla ilgili bir kasa değildir. Faaliyeti yalnız tarımla ilgili değil, aynı zamanda turizm, sulama ve diğer gelişmelerle ilgili bütün faaliyetleri içersine almaktadır. Bunun yıllık masrafı 250 bin dolardır. Bu masraf 1950 den beri yapılmaktadır. İlk zamanlar daha azdı, şimdi daha fazladır. Yıllık 250 bin dolar, 1950 den itibaren yapılan ortalama masraftır .

İtalya'nın gelişme tecrübesi bakımından en önemli istatistik bölgelerini şöyle inceleyebiliriz. Biz istatistiki ve ekonomik bakımdan İtalya'yı üç önemli bölgeye ayırıyoruz :

Birinci bölge: Piemonte, Liguria ve Lombardia,yı içine alır. Burası birinci bölge olup İtalya'nın endüstri bölgesini teşkil etmektedir. Endüstri bakımından en fazla gelişmiş olan bölgedir.

İkinci bölge: yukarıdan başlayarak, Venedik, Toscana, Umbria, Marche ve Emilia'yı içine alır. Bu bölge endüstri ile tarım arasında bir muvazene teşkil etmiş olan, yani hem tarımın, hem de endüstrinin muvazeneli bir şekilde gelişmiş olduğu bölgeyi teşkil etmektedir.

Bu üç bölgeyi karakterize eden bazı rakamlar verebiliriz:

Millî gayrisafî hasılayı nazarı itibare alacak olursak, 1965 yılında durum şu idi: İtalya'nın millî gayrisafî hasılası 55 milyar dolardır. Bu 55 milyar dolarlık millî gayrisafî hasılanın 23 milyarı birinci bölge, yani endüstri bölgesinden elde edilmiş bulunmaktadır. 20 milyar 500 milyon dolar ise, ikinci bölge, yani endüstri ve tarımın muvazeneli olduğu ikinci bölgeden; 11 milyar 500 milyon doları ise bu iki bölge haricinde kalan üçüncü bölgeden, yani güney İtalya ve iki adadan elde edilmiş bulunmaktadır.

Fert başına millî gelir ise, 1965 yılında, ortalama olarak bütün İtalya'da 1050 dolar idi. Fakat bölgeler arasında fert başına gelir farkı çok büyüktür. Bu fark halen de devam etmektedir. Birinci bölgede fert başına milli gelir 1800 dolar, ikinci bölgede 1000 dolar, üçüncü bölgede ise, 550 dolardır.

Görüldüğü üzere üçüncü bölge ile birinci bölge arasında bire üç nisbetinde bir gelir farkı mevcuttur .

Şimdi İtalyan'ın ekonomik gelişmesinin bazı vasıflarına bakalım.

Bilhassa, böyle bir gelişme halinde daima görüldüğü gibi, İtalyada da bu gelişme esnasında aktif tarımsal nüfusun nisbetinde önemli bir gelişme olmuştur. Şöyle ki,

İtalya'da tarımsal nüfus, yahut tarımla meşgul olan aktif nüfus 1936 yılında % 49 u teşkil etmekteydi. Bu 1941 de % 42 ye, 1966 da ise, % 23 e inmiştir.

Aynı şekilde tarımda çalışan nüfusun mutlak miktarında da büyük bir gelişme olmuştur. 1951 de 8 milyon 800 bin kişi tarımda çalışırken, bu miktar 1966 yılında 4 milyon 600 bin kişiye düşmüştür.

Aynı zamanda bu bakımdan bölgeler arasında da değişiklik olmuş, büyük bir nüfus tarımdan endüstriye kaymıştır. Dolayısıyla Güney İtalya'nın tarım bölgelerinden kuzey İtalya'nın endüstri bölgelerine 2 milyon kişi veya işçi transfer edilmiştir.

Aynı şekilde, Venedik bölgesindeki tarımsal nüfusun büyük bir kısmı da bu endüstri bölgelerine yani Piemonte kısmına doğru hareket etmiştir.

Bu şekilde büyük miktar nüfusun tarım bölgelerinden veya hut köyden bu endüstri bölgelerine nakli aynı zamanda şehirleşme bakımından bir çok urbanistik problemleri meydana getirmiştir.

Meselâ, Torino, İtalya'nın en büyük endüstri merkezlerinden birisidir. Fiat fabrikası da oradadır. Burası hemen, İkinci Cihan Harbinin akabinde 700 bin nüfusa sahipken, bugün 1 milyon 200 bin nüfusa sahiptir ve bu aradaki farkın büyük kısmını güneyden gelen şahıslar teşkil etmektedir.

Bu çok seri veyahut çabuk gelişme dolayısıyla İtalya'da ekonomik muvazenesizlik azalacağı yerde daha da artmıştır.

Diğer bir deyim ile ,İtalya'da bu gelişme ile umumi olarak fert başına gelir artmıştır, durum düzelmiştir. Fakat endüstri bölgesinde vuku bulan bu artış, yani fert başına gelir artışı, tarım fert başına gelir artmıştır, durum düzelmiştir. Fakat endüstri bölge arasındaki gelir farkı azalacağı yerde, daha da artmış bulunmaktadır.

Son 12 yılda endüstri sahasındaki gelişme nisbeti % 7-8 olduğu halde, tarım bölgelerinde bu gelişme nisbeti % 2 civarında kalmıştır.

İtalya'da tarımsal nüfus başına veyahut tarımsal işçi başına gelir artmıştır. Fakat bu artış daha ziyade tarımsal nüfusun azalmasından ileri gelmiştir. Yoksa bizatihi tarımdaki umumî gelir artışı biraz yavaştır.

İtalya'da bir tarım işçisinin geliri endüstri işçisinin gelirinin % 52 si nisbetindedir.

Tarım işçisi başına gelirin endüstride çalışan bir işçi başına gelire nisbetle böyle % 52 nisbetinde olması bir çok memleketlerde görülen bir husustur. Yalnız İsviçre, Almanya, Avusturalya, gibi bazı ileri memleketlerde tarımsal nüfus başına gelir, endüstride çalışanlara nisbetle % 70 e kadar yükselmiştir. İtalya'nın durumu onlardan daha kötü gözükmektedir. Diğer bazı memleketlerdekine nisbetle de daha iyidir. Meselâ tarımda çalışan bir ferдин geliri endüstride çalışan bir ferдин gelirinin A. B. .D. de % 40 ı, Fransa'da % 48, i, ekstrem bir misal olarak da Küba'da % 20 si nisbetindedir. İtalya'da tarımsal işçinin gelirinin endüstri işçisinin gelirine nisbeti bu memleketlerdekinden daha iyi gözükmektedir.

Bu ekonomik gelişme ile beraber bilhassa fert başına gelirin artması dolayısıyla İtalya'da tarımsal ürünlere talep bakımından da önemli değişiklik meydana gelmiştir. Böylece muhtelif tarımsal ürünlere karşı talep listesi değişmiş bulunmaktadır. Bilhassa büyük nüfus kitlesini ilgilendiren buğday, hububat, patates, makarna vesaire gibi ürünlere karşı talep azalmıştır. Meselâ İtalya'da buğday talebi veyahut buğday tüketimi şahıs başına harbden önce veya harbin hemen akabinde 220 Kg. iken bugün 130 - 140 Kg. a kadar düşmüştür.

Bütün nüfusu ilgilendiren hububat, makarna ve patates gibi ürünlerdeki talep eksilmesine karşılık, kalite ürünleri talebinde önemli bir artma gözükmektedir. Nitekim meselâ, şeker talebi harpten önce şahıs başına 8 kg. iken bugün 29 a yükselmiştir. Aynı şekilde et tüketimi şahıs başına 9 kg. dan 36 kg. a yükselmiştir. Meyve, sebze ve süt talebi de eskiye nisbetle yükselmiştir. Kalite ürünlerin talebinde gözükken bu artış tarımın strüktürünü yeni talebe ve daha fazla talep edilen yeni ürünlere göre değiştirmeye doğru yöneltmiştir.

Aynı zamanda İtalya'nın tarımsal strüktüründe çok önemli bir

değişme olmuştur. Şöyle ki, İtalyan tarımı üzerinde bulunan işgücü azalması dolayısıyla aile işletmelerinin ortalama genişliğinde bir genişleme gözükmemektedir. Bu görünüş önemli bir yapısal değişikliktir.

İtalyan tarımının diğer bir yapısal değişikliği işletme ve mülkiyet tiplerinde olmuştur. Bilhassa sinyoril veyahut bir nevi feodal diyebileceğim ve asaletle ilgili mülkiyet şeklindeki değişikliktir. Bunlar önemli şekilde azalmış, bunun aksine müteşebbis tarımcı tipi artmıştır. Yani sabahdan akşama kadar tarımla uğraşan çiftçi tipi çoğalmıştır. Öbür tip, yani asil tarımcı tipi azalmış bulunmaktadır.

Diğer bir önemli değişiklik de İtalyada yarıcılığın önemli miktarda azalmasıdır.

Denilebilir ki, bugün yarıcılıkla işletilen işletme tipi, harpten öncekinin ancak % 30 u nisbetindedir, ki bunlar da yavaş yavaş kaybolmaktadırlar.

Bugün İtalya'da iki önemli işletme tipi görülmektedir. Birisi mülk sahibi küçük işletme, yani küçük mülk işletmesi, ki bunun büyüğü ailenin çalışma gücüne oranlıdır. Bu işletmelerin işlettikleri saha, İtalya'da üretken olarak işletilen arazinin 2/3 sini teşkil etmektedir.

İkinci tip ise, bilhassa Lombardiya'nın sulu bölgesinde mevcut olan tiptir. Bunlar orta işletme tipidir. Bunun büyüklüğü 100, 200 ve hatta 300 hektarı bulmaktadır. Bu işletmeleri de yine şahıslar yani, çiftçiler, yevmiyeli işçi tutmak suretiyle bizzat kendileri işletmektedirler.

İtalyan tarımında görülen diğer önemli bir husus da, tarımın entansifleşmesidir. Bu entansifleşme bilhassa pazara, yola ve demiryoluna yakın bölgelerde daha fazla hissedilmektedir.

Yol veya pazardan daha uzak bulunan bölgelerde (meselâ, tepe ve bilhassa dağlarda) daha ziyade ekstansif tarıma doğru yönelme mevcuttur. Buralarda daha ziyade mera bırakılmakta ve böylece ekstansif bir tarım yapılma yoluna gidilmektedir.

Kıyılar, Venedik ile Po havaisi, Sicilya'nın sahil bölgeleri ve Sardanya'nın bilhassa sahil kısmı birinci kategoriye, yani tarımın gittikçe entansifleştiği kategoriye dahil bulunmaktadır.

Bütün dağ bölgeleri, İtalya'nın orta kısmı, Sicilya'nın iç kı-

sımları, Sardanya'nın iç kısmı ise, ikinci kategoriye yani, ekstansif tarıma doğru gitmektedir.

Bu iki kategori arasındaki fark, azalma yerine gittikçe daha da artmaktadır.

Bu husus, yani sahil bölgelerinde entansif bir tarım yapılması, dağ ve tepe bölgelerinde ise, ekstansif bir tarıma yönelme tarımdaki bir muvazenesizlik olarak kabul edilmemelidir. Çünkü bu bölgelerde aynı zamanda nüfus da azalmakta, yani ekstansif tarımın geliştiği bölgelerde nüfus azalmakta ve nüfus daha çok entansif tarım yapılan bölgelere doğru kaymakta ve oralarda toplanmaktadır.

İtalya'daki ekonomik gelişmenin diğer bir vasfı da, eskiden işletme içerisinde yapılan bir çok işlerin artık işletme haricinde yapılmasıdır. Meselâ, eskiden işletme içerisinde süt peynire çevrilir, yahut zeytinyağı vesaire işletme içerisinde yapılırken, bunlar artık ya büyük endüstri, büyük fabrikalar veyahut ta kooperatifler vasıtasıyla işletme haricinde işlenmektedir. Tarım işletmeleri bu işlerden bir nevi kurtulmuş olmaktadır.

İtalya'nın ekonomik gelişmesinde veyahut tarımda görülen önemli bir özellik de makineleşmenin artmasıdır. Bu zaten tarımsal nüfus eksilmesinin de tabii bir neticesidir. Bir misâl olarak şunu söyliyelim ki, harpten önce İtalya'da faaliyet halinde sadece 42 bin traktör varken bugün 460 bin traktör mevcuttur.

İtalya'nın ekonomik gelişmesini kısaca özetliyecek olursak, diyebiliriz ki: İtalya'da ekonomik gelişme çok fazla olmuştur. Bu gelişme çok kısa zaman içerisinde vuku bulmuştur. Fakat bu gelişme bir çok problemler meydana getirmiştir. Ve hatta denilebilir ki, bu gelişme armonik bir şekilde, muvazeneli bir şekilde olmamıştır. Çünkü bu gelişmenin tabii bir neticesi olarak belki de zaten olamazdı.

Yine bu gelişmeyle ilgili olarak diyebiliriz ki, gelişme muhtelif bakımlardan muvazenesizliği öneliyememiştir. Muvazenesizlik halen devam etmektedir. Meselâ teritoryal olarak bölgesel bir muvazenesizlik, yani kuzey ile güney arasındaki gelişme farkı halen de mevcuttur. Sektörler itibariyle fark ve muvazenesizlik de yine görülmektedir. Yani tarım ile endüstri arasındaki dengesizlik, Aynı şekilde tarımda ve endüstride çalışan nüfusun geliri bakımından dengesizlik yani fark halen devam etmektedir.

İtalya'nın ekonomik politikası, artık belli gelişme seviyesine eriştikten sonra, şimdi bütün gücünü bu muvazenesizlik, yahut dengesizlik üzerine toplamış bulunmaktadır. Ekonomi politikamızın en önemli teşebbüsü güneyin endüstri sahasında gelişmesini ele almak olmuştur. Bu hususta büyük münakaşalar yapılmıştır, fakat mesele alınmış bulunmaktadır.

Ekonomik gelişme üzerinde çalışan bir çok ekonomistler, şu fikri ileri sürmüşlerdir: Mademki İtalya'da bölgeler arasında ulaştırma imkânları çok artmıştır; o halde ihtisaslaşmaya hürmet edelim, güney tarım bölgesi olarak kalsın, kuzey ise endüstri bölgesi olarak gelişsin.

Buna karşı, güneyin endüstri bakımından geliştirilmesi ve bu geliştirmede devletin bir çok yardımlara iştiraki veyahut devletin buna önderlik etmesi fikri ileri sürülmüş ve bu fikir galip gelerek tatbikata başlanmıştır .

Böylece güney İtalya, Sicilya ve Sardanya'da ufak endüstri merkezleri meydana getirilmiş ve buralarda bir çok endüstri tesisleri kurulmuş bulunmaktadır.

Meselâ böylece Taranto'da çelik endüstrisi, Brindizi'de kimya endüstrisi ve Sardanya'da kumaş ve gıda maddeleri endüstrisi gelişmiş bulunmaktadır.

Güney İtalya'daki endüstri ilk zamanlarda şüphe ile karşılanmıştı. Çünkü pazar bakımından kuzeyin meşhur endüstri bölgesi ile rekabet edemeyeceği düşünülüyordu. Fakat Güneyde gelişen endüstri sonra Akdenizin bir çok yerlerinde çok önemli pazarlar bulmuştur.

Benim fikrime göre, bu pazarların bulunması, bugün Güney İtalya'daki muhtelif endüstri merkezlerinin muvaffak olmasında birinci amili teşkil etmiştir.

Bilhassa Sicilya'da petrolün bulunması ve bunun Libya'daki petrol kaynakları ile münasebetlerinin kurulması, bu bölgedeki Augusto limanını bugün Cenova'dan sonra İtalya'nın en büyü ticaret limanı haline getirmiş bulunmaktadır.

Fakat güneyde bu küçük endüstri merkezlerinin doğması, güneyin tarım problemini halletmiş olmamaktadır. Böylece belirtmiş olduğumuz küçük 12 tane endüstri merkezinde endüstrinin gelişmesi ve bu bölgelerin endüstri dolayısıyla büyük bir gelişme hızına kavuşması aynen güney İtalya ile kuzey İtalya içerisinde, bu

küçük endüstri merkezleriyle yanındaki diğer tarım bölgeleri arasında meydana gelmesine sebep olacaktır.

Biz, tarımla uğraşan şahıslar olarak, bu ufak merkezlerde endüstrinin gelişmesiyle beraber aynı şekilde bu bölgede tarımın da önemli miktarda geliştirilmesi ve böylece bölge içerisinde yine endüstri ile tarım arasında bir farkın meydana getirilmemesini ileri sürüyoruz. Aksi halde, endüstrinin böyle muhtelif merkezlerde gelişmesi ile problem halledilmeyecek ve bölge içerisinde muvazenesizlik ve dengesizlik devam edecektir.

Biz tarımsal gelişme ile sadece bu bölgelerdeki mevcut işletmelerin gelişmesini değil, tarımla ilgili bütün faaliyetlerin bir arada gelişmesini kastediyoruz. Yalnız işletmenin içerisindeki faaliyetleri değil, işletme haricindeki yani işletmenin dışarısında tarım ile ilgili faaliyetlerin de gelişmesi tarımsal gelişme olarak kabul edilmektedir.

Misal olarak, ürünlerin kıymetlendirilmesi, konserve, şarap ve yahut soğuktan muhafazası, pazarın organizasyonu gibi bütün bu faaliyetler aynı anda tarımın gelişmesi faaliyeti olarak kabul edilmektedir.

Bu bakımdan bilhassa toprağın sulanması ile ilgili projeler büyük önem taşımaktadır.

Oryantasyon olarak bazı rakamlarla misâl verelim: İtalya'nın umumi sahası 30 milyon hektardır.

Kullanılmayan verimsiz araziler, ormanlar, devamlı çayır ve meralar hariç tutulacak olursa, 18 milyon hektar kalmaktadır. Bu 18 milyon içerisinde sulanan arazi sadece 3 milyon hektardır.

Mevcut projelerle İtalya sulanan araziye, 3 milyondan 4 milyon hektara çıkarmağı, yani 1 milyon hektarlık bir artış sağlamayı tasarlamaktadır.

Bu bakımdan bilhassa Güney Kasasının Güney İtalya'da 450 bin hektarlık bir arazinin sulanması ile ilgili olarak yaptığı sulama projeleri zikredilebilir.

Biz bu projelerin tahakkuku ile güney İtalya'nın gelişmesinin tamamlanabileceğı kanısındayız. Ancak endüstrideki gelişme böylece tarımdaki gelişme ile tamamlanmış olacaktır. Aksi halde, güney İtalya'daki dengesizlik devam edecektir.

İtalyan tecrübesinden istifade ederek, bütün Akdeniz ile ilgili bir neticeye varmak isterim. Nitekim İtalya, kuzeyi hariç (çünkü bu zaten gelişmiş bir durum arz etmektedir) bütünü itibariyle Akdeniz memleketlerine benzer bir durum arz etmektedir.

Eskiden ekonomik gelişmenin esas şartı olarak ilk önce demir, kömür gibi önemli ham maddelerin bir memlekette bulunması nazarı itibare alınıyordu. Nitekim İngiltere, Almanya'nın durumu gibi.

Bugün ise durum değişmiştir. Artık çok çeşitli endüstrilerin gelişmiş olması, bu ham maddelerin icabında ithal edilebilmesi, ticari münasebet durumu, bu eski ham maddelerin yerini almış ve böylece geri memleketlerin gelişmesi daha başka bir yöne doğru yönelmiş bulunmaktadır.

Bugün iktisaden gelişmiş memleketlerde meyve ve sebze v.s. gibi tarım ürünlerinin talebinde bir artış olmaktadır. Bu ürünler ise güney memleketlerinde daha fazla üretilmektedir.

Akdeniz memleketleri teker teker ele alınacak olursa, hepsinde bir ekonomik gelişmenin olduğu ve bu ekonomik gelişmenin devamlılığı görülmektedir. Meselâ, güney İtalya, İspanya, bu gelişmeye iştirak eden yeni memleketlerden Türkiye, Yunanistan, Tunus vardır. Tunusda toprak rejimi ile ilgili bir çok değişiklikler görülmektedir. Aynı şekilde Mısır zikredilebilir. Mısır'da da toprak reformu ile ilgili yeni kolonizasyon yapılmış bulunmaktadır. Fakat nüfus artışı dolayısıyla bu biraz sınırlandırılmıştır.

Akdeniz memleketlerinin gelişmesinde tabii bazı memleket önce gelişecek, bazısı daha sonra gelişecektir. Fakat gelişmenin aynı yönde olması bu memleketleri birbirleriyle işbirliğinden ziyade, bazen rekabete doğru götürecektir ki, bu hal tabii olarak bu memleketlerin gelişmelerini önleyici bir tesir yapabilir.

Bu bakımdan, gerek bizim neslimiz ve hatta bizden sonra gelecek yeni nesil çok önemli bir tarihi sorumlulukla karşı karşıyadır. O da Akdeniz memleketlerinin gelişmesinin bir bütün halinde ve bir armoni içerisinde olmasını sağlamaktır.

Bu memleketlerin armonik bir şekilde gelişmeyi sağlayabilmeleri için bir müşterek çalışma düzenine girmeleri, devamlı temaslarda bulunmaları icabeder. Bilhassa muhtelif araştırmalar ve özellikle pazar araştırmaları bakımından müşterek çalışmalar yapmaları, işbirliğinde bulunmaları ve böylece birbirlerinin tecrübelerinden istifade etmeleri icabetmektedir.

Bizim yapabileceğimiz en önemli temenni, müşterek çalışmanın devamlılığı, karşılıklı işbirliğinde bulunulması, böylece gelişmeye doğru Akdeniz memleketlerinin müşterek olarak gitmesidir.